

Charakterystyka porządku prawnego administracji – źródła prawa administracyjnego (pkt a–d)

„Są trzy problemy, które oświetlają charakter porządku prawnego, w którym żyje państwo jako podmiot administracji: a) źródła prawa administracyjnego [...]. Pierwszy wyjaśnia nam, jaka jest podstawa prawna administracji, jakie są składniki porządku prawnego, rządzącego administracją publiczną. [...] [s. 37]

Przez źródła prawa administracyjnego w najszerszym znaczeniu rozumiemy wszystkie zjawiska prawne, które mają za treść prawo administracyjne. W ściślejszym znaczeniu określamy przez źródła prawa administracyjnego te rodzaje norm prawnych, w których występuje prawo administracyjne. [...] [s. 37]

Stopień hierarchiczny źródeł prawnych można oznaczyć na podstawie ich siły derogacyjnej, jaką odnośnie źródło prawne posiada. [...] [s. 38]

[w odniesieniu do rozporządzeń prawnych, uprzednio wyróżnionych względem rozporządzeń administracyjnych]

Wśród pierwszej kategorii rozporządzeń należy wyróżnić specjalną kategorię rozporządzeń policyjnych albo porządkowych. [...] Wyodrębnić je należy dlatego, że upoważnienie do wydawania tego rodzaju rozporządzeń jest generalne i nie znajduje się w poszczególnych ustawach lecz w generalnym przepisie, iż władza administracji ogólnej (np. wojewoda), jest powołaną do wydawania rozporządzeń tego rodzaju, jeśli uzna za potrzebne ze względu na bezpieczeństwo, spokój i porządek publiczny. [...] [s. 44]

[w odniesieniu do regulaminów, statutów samorządowych i układów]

Nie ma formalnych kryteriów odróżniających tę kategorię źródeł prawnych od rozporządzeń, poza tym, że pochodzą od specjalnych organów. Mianowicie władze zakładowe, wzgl. władze przedsiębiorstw publicznych mogą na podstawie upoważnienia ustawowego wydawać rozporządzenia czyli regulaminy [...] Statuty samorządowe są to rozporządzenia wydawane przez władze związków samorządowych. [...] Statuty różnią się tym od rozporządzeń

ogólnych, wydawanych przez władzę administracyjną, że są wyrazem władzy odrębnego podmiotu administracji, tj. związku samorządowego a nie państwa. [...] [s. 45–46]¹.

Ustalenia, klasyfikacje i argumentacje przedstawione przez prof. dr. Tadeusza Bigę w ramach wykładów traktujących o instytucjach ogólnych prawa administracyjnego (opracowanych w wersji podręcznikowej przez dr. W. Kawkę)² podejmują problematykę ponadczasowych zagadnień, instytucji, pojęć-narzędzi z zakresu nauki prawa administracyjnego. Do tej grupy, co oczywiste, należą analizy dotyczące źródeł prawa administracyjnego. Mocno osadzone w dorobku wypracowanym przez Profesora Bigę jeszcze w okresie międzywojennym³, zaprezentowane zostały w wersji zaadaptowanej do polskich realiów właściwych dla drugiej połowy lat 40. XX w.

Trudno wręcz przecenić znaczenie tego rodzaju ustaleń. Nie ulega przecież wątpliwości, że dotyczą one niepomijalnej sfery, stanowiącej warunek *sine qua non* organizacji i funkcjonowania administracji publicznej. Stanowienie norm prawa administracyjnego pierwotnie i zarazem docelowo (choć w różnicowanym stopniu i na różnych zasadach) warunkuje przecież treść porządku prawnego (we wszystkich jego fazach, tj. ustanawiania, stosowania i przestrzegania). Mamy w tym zakresie do czynienia ze swoistym rusztowaniem, kształtującym – od razu (tryb *ex lege*) lub wymagającym w tym zakresie jeszcze adaptacji (przez stosowanie prawa) – treść sytuacji i stosunków prawnych (w tym przypadku – przede wszystkim, co zrozumiale, w zakresie preferującym płaszczyznę administracyjnoprawną).

Z dzisiejszej perspektywy ustalenia zawarte w przywoływanym podręczniku trudno uznać za przełomowe czy rozbudowane⁴. Jednak uwzględnienie uwarunkowań typu *signum temporis* (ustrojowych, doktrynalnych, prawnopozytywnych, społecznych itd.) oraz akademickiego przeznaczenia tej publikacji, pozwala nadać ich znaczeniu właściwą perspektywę⁵.

¹ Cytowane fragmenty pochodzą z: T. Bigo, *Prawo administracyjne. Część I. Instytucje ogólne*. Opracowane przez Dr. Władysława Kawkę, Adiunkta U. Wr. na podstawie wykładów uniwersyteckich prof. dr. T. Bigo, Wrocław 1948.

² *Ibidem*.

³ Zob. T. Bigo, *Administracja. Część I. Zarys nauki administracji i polskiego prawa administracyjnego wedle wykładów uniwersyteckich*, Lwów 1937, s. 23–32.

⁴ Notoryjny charakter powyższych ustaleń nie umniejsza jednak ich kanonicznego wręcz znaczenia. *Nota bene*, perspektywa aktualnie doświadczanych w polskim porządku prawnym problemów (związanych w szczególności z dotrzymywaniem standardów demokratycznego państwa prawnego – także w odniesieniu do problematyki źródeł prawa) – potwierdzając rudymenarny ranking zasad prawidłowego konstytuowania porządku prawnego, zarazem eksponuje konieczność ich nieustającego przypominania i pielęgnowania. A jeszcze kilka lat temu wydawało się, że w tym zakresie koncentrować się już należy na swego rodzaju wariacjach, nowościach. Tymczasem – *hic et nunc* niezbędne jest (także) wracanie do podstaw, pierwotnych założeń, zabieganie o przywrócenie ich realnego obowiązywania: *o tempora, o mores!*

⁵ Przy okazji – fragmenty podręcznika stanowiące punkt wyjścia dla niniejszych rozważań dają świadectwo precyzji i umiejętności syntetycznego formułowania wypowiedzi. Na szczególną zaś uwagę

Takie ujęcie sprzyja – po pierwsze – konstataowaniu fundamentalnego znaczenia problematyki źródeł prawa (*in concreto* – administracyjnego). Po drugie – uzmysławia progres, jaki dokonał się w skali, zasięgu i szczegółowości normatywizacji tej materii⁶. W efekcie wiele ustaleń czynionych przez Profesora Bigę legitymuje się już *explicite* prawnym, a nie „tylko” prawniczym wsparciem. Sprzyja też – po trzecie – eksponowaniu stopnia skomplikowania uwarunkowań, konstrukcji i relacji towarzyszących konstruowaniu i funkcjonowaniu współczesnych źródeł prawa administracyjnego (w szczególności z właściwym im multicentryzmem, *nota bene* – nie tylko inspirowanym europeizacyjnie i globalizacyjnie).

Problematyka źródeł prawa stanowi więc doktrynalny topos o systemowym znaczeniu dla porządku prawnego. Nie ulega jednak wątpliwości, że w perspektywie nauki prawa administracyjnego ten wątek odgrywa szczególną rolę – co w istocie oczywiste, zważywszy na skalę zastosowania i znaczenie administracji publicznej i prawa administracyjnego. Poczawszy od rozważań o podręcznikowym przeznaczeniu – a na opracowaniach monograficznie koncentrujących już uwagę na problematyce źródeł prawa administracyjnego skończywszy – mamy więc do czynienia z istotnym udziałem analiz o takim przeznaczeniu. *Nota bene* daje się w tym względzie zauważyć nie tylko utrzymywanie wysokiego rankingu tego rodzaju problematyki, ale i intensyfikowanie doktrynalnego nią zainteresowania (zarówno pod względem ilościowym, jak i z punktu widzenia zasięgu, głębokości oraz skomplikowania prowadzonych w tym zakresie analiz).

Przyjmując perspektywę wrocławskiej szkoły administratywistycznej (np. ograniczonej do retrospekcji sięgającej do przełomu XX/XXI w.), wystarczy wskazać, że w podręczniku wydawanym od 1993 r. (pod red. J. Bocia) poświęcono tym zagadnieniom rozdział trzeci. Zaczęto od analizy obejmującej 31 stron, by z czasem poświęcać jej coraz więcej uwagi; np. w 1998 r. przeznaczono na ten cel 59 stron, w 2004 r. – już 74 strony, a w ostatnim wydaniu – z 2010 r. – 70 stron⁷. Dochodzą do tego monografie i artykuły zajmujące się różnymi aspektami tych zagadnień i towarzyszących im problemów⁸.

zasługują frazy Profesora adaptujące – rzec można, we współczesny nam sposób – koncepcje oraz konstrukcje terminologiczno-pojęciowe wypracowane w Jego ponadczasowym doktoracie (*Związki publiczno-prawne w świetle ustawodawstwa polskiego*, Warszawa 1928). Chodzi o konsekwentne eksponowanie opierania decentralizacji na wyodrębnieniu innych niż państwo podmiotów administracji publicznej.

⁶ Szczególnie wyraźny po objęciu jej monograficznym zainteresowaniem ustrojodawcy (zob. rozdz. III Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.; dalej „Konstytucja RP”).

⁷ *Nota bene*, tego rodzaju „gabaryty” podręcznikowych analiz odnoszonych do problematyki źródeł prawa administracyjnego stają się normą, uzmysławiając zarazem rangę i rozmiary związanych z nią zagadnień – już na etapie podręcznikowego ich omawiania, zob. np. E. Ochendowski, *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Toruń 2013, s. 101; *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, M. Stahl (red. nauk.), Warszawa 2016, s. 65; J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018, s. 50; *Administracja. Prawo administracyjne. Część ogólna*, J. Blicharz, L. Zacharko (red.), Katowice 2018, s. 104.

⁸ Odpowiednio:

– M. Miemiec, *Pojęcie statutu w nauce prawa*, Acta Universitatis Wratislaviensis No. 318, t. LIV, Wrocław 1975; J. Supernat, *Odesłania do zasad prakseologicznych w prawie administracyjnym*, Acta

Co warto podkreślić, pracownicy (a w ostatnim czasie⁹ – także doktoranci) wrocławskiego Instytutu Nauk Administracyjnych na tyle konsekwentnie i intensywnie zajmują się tego rodzaju problematyką, że można mówić o predylekcjach wrocławskiej szkoły administratywistycznej do podejmowania badań i analiz dotyczących sfery źródeł prawa administracyjnego. Co charakterystyczne, wrocławska aktywność w tym zakresie najczęściej koncentruje uwagę na relatywnie mniej typowych, swoistych dla prawa administracyjnego nurtach tworzenia, zmieniania i derogowania norm prawnych. Uzasadnione jest przy tym stwierdzenie wskazujące na to, że – nie zaniedbując żadnej z płaszczyzn generujących źródła prawa administracyjnego (i właściwych im problemów) – skupia ona naukową (a w konsekwencji publikacyjną, a potem i dydaktyczną) uwagę na swoistych, niuansowych, hybrydowych przejawach i problemach administracyjnego prawotwórstwa. Zauważyć przy tym należy, że ten nurt badawczy nadal znajduje wsparcie ze strony doktorantów¹⁰.

Na swój sposób reprezentacyjny przykład tego nurtu stanowi problematyka prawa zakładowego, w ramach której analizowane są takie zagadnienia i problemy, jak np.:

- kwestia konstytucyjności istnienia kategorii prawa zakładowego (wobec jej pominięcia w przepisach rozdz. III Konstytucji RP);

Universitatis Wratislaviensis No. 763, t. CXXVII, Wrocław 1984; J. Boć, *Rola zwyczaju w prawie administracyjnym*, Acta Universitatis Wratislaviensis No. 857, „Prawo”, t. CXLIII, Wrocław 1985; R. Raszevska-Skałeczka, *Statut i regulamin zakładu administracyjnego jako źródło prawa*, Wrocław 2007; P. Lisowski, A. Ostapski, *Akty prawa miejscowego stanowione przez terenowe organy administracji rządowej*, Wrocław 2008.

– F. Longchamps, *O źródłach prawa administracyjnego (problemy poznawcze)*, [w:] *Studia z zakresu prawa administracyjnego ku czci Prof. dr. Mariana Zimmermanna*, Warszawa–Poznań 1973; J. Korczak, *Statuty jednostek samorządu terytorialnego i jednostek pomocniczych gminy*, [w:] E. Ura (red.), *Granice samodzielności wspólnot samorządowych*, Rzeszów 2005; P. Lisowski, *Prawo zakładowe – in rebus angustis? (wybrane problemy administracyjnoprawne)*, „Przegląd Prawa i Administracji”, t. C, cz. 1, M. Jabłoński (red.), *Księga Jubileuszowa na siedemdziesięciolecie Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego*, Wrocław 2015. Warto zwrócić uwagę, że monograficzne podejmowanie problematyki źródeł prawa znajduje też ciągle potwierdzenie w realizowanych w ramach INA WPAiE UW r rozprawach doktorskich, np.: J. Mielczarek, *Akty prawa wewnętrznego organów administracji publicznej*, Wrocław 2016. Co również warto odnotowania, problematyka źródeł prawa administracyjnego stanowi istotny punkt odniesienia dla aktualnie poddawanych weryfikacji rozpraw habilitacyjnych, zob.: R. Kusiak-Winter, *Odpowiedzialność administracji publicznej: struktura odpowiedzialności z perspektywy determinantów prawnych*, Wrocław 2019; R. Raszevska-Skałeczka, *Szkoła publiczna jako zdecentralizowany podmiot administracji publicznej: studium administracyjnoprawne*, Wrocław 2019.

⁹ Co prawda, kształcenie doktorantów (wcześniej – studia trzeciego stopnia) legitymuje się już kilkunastoletnim stażem – niemniej, w zestawieniu z perspektywą uruchamianą nawiązaniem do dorobku Profesora Bigi, zwrot „ostatnie lata” zyskuje chronologiczny sens.

¹⁰ Czego przykładem są referaty przygotowane przez troje z nich na XII-letnie Warsztaty Doktorantkie, Kraków–Wola Kalinowska, czerwiec–lipiec 2019 (publikacja D. Dąbek i J. Zimmermann (red.), *Problemy legislacji administracyjnej – w przygotowaniu*): A. Maciąg, *Dyrektywa zakazu powtórzeń a efektywność samorządowych aktów prawa miejscowego*; B. Jaworski, *Formuła Gustava Radbrucha wobec prawotwórczych realiów współczesnej administracji samorządowej*; P. Przybyła, *Nabywanie mocy prawnej przez uczelniane prawo zakładowe*.

- problem publikacji aktów prawa zakładowego (w szczególności w kontekście treści art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych¹¹);
- problematyka (z właściwymi jej zagadnieniami) poddawania aktów prawa zakładowego bezpośredniej kontroli sądów (w szczególności administracyjnych);
- specyfika norm tej grupy lokalnych źródeł prawa z uwzględnieniem ich podziału na akty zakładowe *sensu largo* i *sensu stricto* oraz na normy wewnętrznego obowiązywania, o charakterze powszechnie obowiązującym i kierownictwa wewnętrznego;
- szczególny przypadek autonomicznego prawa zakładowego szkół wyższych.

Podobne akcenty i progresy daje się zauważyć w publikacjach przedstawicieli innych polskich ośrodków akademickich¹². Co zaś szczególnie warto podkreślenia, problematyka źródeł prawa administracyjnego wyznacza często przedmiot debat naukowych i podsumowującej je monografii, np.: *Źródła prawa administracyjnego. Konferencja z okazji 100. rocznicy urodzin Profesora Jerzego Stefana Langroda*, red. J. Zimmermann, P. Dobosz, Kraków 2005; *Legislacja administracyjna. Teoria, orzecznictwo, praktyka*, red. nauk. M. Stahl, Z. Duniewska, Warszawa 2012; *Źródła prawa w samorządzie terytorialnym*, red. nauk. B. Dolnicki, Warszawa 2018; *Akty prawa miejscowego stanowione przez organy jednostek samorządu terytorialnego*, red. nauk. H. Izdebski, E. Mreńca, P.B. Zientarski, Warszawa 2018¹³.

¹¹ Dz. U. z 2019 r., poz. 1461.

¹² Odpowiednio:

– M. Zimmermann, *Terenowe przepisy prawne na ziemiach polskich*, Poznań 1963; Z. Janowicz, *Zagadnienia legislacji administracyjnej*, Poznań 1974; M. Szweczyk, *Stanowienie przepisów gminnych*, Warszawa 1991; W. Chróścielewski, *Akt administracyjny generalny*, Łódź 1994; G. Wierczyński, *Urzędowe ogłoszenie aktu normatywnego*, Warszawa 2008; D. Dąbek, *Prawo sędziowskie w polskim prawie administracyjnym*, Warszawa 2010; P. Ruczkowski, *Koncepcja aktów (źródeł) prawa wewnętrznego w polskim prawie administracyjnym*, Kraków 2013; D. Dąbek, *Prawo miejscowe*, Warszawa 2015;

– M. Święcki, *Pojęcie terenowego aktu normatywnego (Uwagi de lege ferenda)*, „Problemy Rad Narodowych” 1978, nr 42; J. Jagielski, *Prawo miejscowe*, „Organizacja – Metody – Technika” 1986, z. 4; J. Łętowski, *Prawodawstwo w czasach konfliktów*, „Państwo i Prawo” 1990, z. 1; E. Ochendowski, *Rozporządzenie jako źródło prawa, problemy prawa publicznego*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci Emanuela Iserzona*, „Annales Universitatis Marie Curie-Skłodowska” 1993; M. Kulesza, „Źródła prawa” i przepisy administracyjne w świetle nowej Konstytucji, „Państwo i Prawo” 1998, z. 2; T. Brzezicki, M. Masternak, *Stanowienie norm ogólnych przez zakłady publiczne*, [w:] *Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania. Studia i materiały z konferencji jubileuszowej Profesora Eugeniusza Ochendowskiego*, Toruń 2005, s. 73–88; M. Stahl, *Zaniechania prawodawcze jednostek samorządu terytorialnego. Zagadnienia wybrane*, „Administracja. Teoria – Dydaktyka – Praktyka” 2006, z. 1; T. Szewc, *Nazewnictwo form aktów prawa miejscowego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2007, z. 2.

¹³ Przywołać jeszcze należy rozdziały 3–5 w: J. Zimmermann (red.), *Aksjologia prawa administracyjnego*, T. I, Warszawa 2017 (zatytułowane, w kolejności: *Aksjologia stanowienia prawa administracyjnego na szczeblu centralnym*; *Aksjologia prawa miejscowego*; *Aksjologia sfery wewnętrznej administracji publicznej*).

Co warto zaznaczyć, w tych publikacjach często zaznaczają swoją obecność reprezentanci wrocławskiego Instytutu Nauk Administracyjnych¹⁴. Warto również zauważyć, że niektóre problemy stanowią *leitmotiv* analiz prowadzonych na przestrzeni dłuższego czasu. Tytułem przykładu, szukając relatywnie nowego problemu badawczego, warto wskazać na problemy związane z identyfikowaniem charakteru prawnego tzw. rozporządzenia terytorialnego Trybunału Konstytucyjnego¹⁵.

Problematyka źródeł prawa cieszy się zatem niesłabnącym zainteresowaniem doktryny, w tym – zauważalną (a przy tym zróżnicowaną i często oryginalnie kierowaną) atencją badawczą przedstawicieli wrocławskiej szkoły administratywistycznej. Można więc przyjąć, że także w tej płaszczyźnie nie zmarnowano kapitału początkowego i wykorzystano dorobek Mistrzów (pierwotnie inspirowany lwowską proveniencją „ojców założycieli”, wśród których prekursorską rolę odegrał Profesor Bigo)¹⁶. *Summa summarum* – w perspektywie już blisko 75-letniej (patrząc z punktu widzenia Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego) i ponad 50-letniej (biorąc za punkt odniesienia okres funkcjonowania Instytutu Nauk Administracyjnych) – można uznać, że kultywowane i rozwijane są tu dobre praktyki naukowe, w ramach których ważną rolę odgrywają wątki badawcze, traktujące o problematyce źródeł prawa administracyjnego. Można przywoływać wiele przykładów synergii międzypokoleniowej w ramach wrocławskiego INA. Tytułem przykładu można przypomnieć o dedykacji zamieszczonej w jednej z ostatnich publikacji Profesora Tadeusza Kuty: *Pamięci moich mistrzów naukowych Prof. dr. Tadeuszowi Bigo i Prof. dr. Franciszkowi Longchamps myśli tu zawarte poświęcam*¹⁷.

Pozostaje mieć nadzieję, że następne pokolenia pracowników (i doktorantów) wrocławskiego INA utrzymają tę tendencję i będą sukcesywnie podejmować kolejne wyzwania inspirowane teorią i praktyką źródeł prawa administracyjnego. Nie należy

¹⁴ Na przykład w ww. *Źródłach prawa w samorządzie terytorialnym*, red. nauk. B. Dolnicki, Warszawa 2018; P. Lisowski, *Lokalne źródła prawa oświatowego*; J. Mielczarek, *Źródła prawa wewnętrznego organów administracji samorządowej – zagadnienia wybrane*.

¹⁵ Por. np.: P. Lisowski, *Jednostki podziału terytorialnego w regulacjach ustawy o samorządzie powiatowym*, [w:] J. Korczak (red.) *Samorząd terytorialny III Rzeczypospolitej. Materiały z konferencji z okazji 15-lecia samorządu terytorialnego w III Rzeczypospolitej Polskiej – Wrocław, 7–8 marca 2005 r.*, Wrocław 2005; B. Dolnicki, *Indywidualny akt normatywny*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2017, nr 6, oraz jeden z głównych motywów dyskusji prowadzonej podczas XIII Seminarium Naukowego Katedry Prawa Samorządu Terytorialnego UJ (Kraków, 10–11 października 2019 r.), w trakcie której mocno kontestowano prawidłowość odejścia przez Trybunał Konstytucyjny od pierwotnego traktowania tego rodzaju rozporządzeń jako źródeł prawa podlegających kognicji TK.

¹⁶ Więcej na ten temat, np.: J. Jeżewski, *Nauka administracji w pracach Tadeusza Bigo i Franciszka Longchamps de Bérrier*, [w:] J. Boć (red.), *35-lecie Instytutu Nauk Administracyjnych Uniwersytetu Wrocławskiego*, Wrocław 2007.

¹⁷ T. Kuta, *Funkcje współczesnej administracji i sposoby ich realizacji*, Wrocław 1992. Co warto zaznaczyć, także i w tym przypadku wątki traktujące o źródłach prawa administracyjnego odgrywały istotną rolę (zob. np.: s. 45–49 i s. 51–60).

przy tym zapominając o pierwotnym przeznaczeniu czynionych w tym względzie ustaleń. Powinny one bowiem stanowić punkt wyjścia do aktualizowania i wzbogacania treści przekazywanych podczas kształcenia na studiach (studiach podyplomowych czy w ramach innych form kształcenia)¹⁸. Wobec aktualnie postępującej w Polsce dekonstrukcji kano-nów demokratycznego państwa prawnego należy podkreślić znaczenie edukacyjnej misji spoczywającej na szkołach wyższych prowadzących działalność w ramach dyscy-pliny nauki prawne – począwszy od jej *stricte* obywatelskiego przeznaczenia, przez kształcenie prawników i administratywistów, a na wspieraniu praktyki administracyjnej skończywszy. Tego rodzaju aktywność stanowi warunek *sine qua non* właściwie osadzonego aksjologicznie państwa i prawa. Dobry to kontekst do przypomnienia uwagi zamieszczonej na stronie tytułowej publikacji dokumentującej uniwersyteckie wykłady (wówczas) dr. Tadeusza Bigi na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie:

„Celem niniejszego wydawnictwa jest ułatwienie przygotowania się z danego przedmiotu do egzaminu [...]. Warunkiem atoli należytego przygotowania z przedmiotu jest przedewszystkiem praca na odnośnych wykładach, w seminarjum i na ćwiczeniach praktycznych tudzież dokładne przestudjowanie ustaw”¹⁹.

Bibliografia

- Bigo T., *Administracja. Część I. Zarys nauki administracji i polskiego prawa administracyjnego wedle wykładów uniwersyteckich*, Lwów 1937.
- Bigo T., *Prawo administracyjne. Część I. Instytucje ogólne. Opracowane przez Dr. Władysława Kawkę, Adiunkta U. Wr. na podstawie wykładów uniwersyteckich prof. dr. T. Bigo*, Wrocław 1948.
- Bigo T., *Związki publiczno-prawne w świetle ustawodawstwa polskiego*, Warszawa 1928.
- Blicharz J., Zacharko L. (red.), *Administracja. Prawo administracyjne. Część ogólna*, Katowice 2018.
- Boć J., (red.), *Prawo administracyjne*, Wrocław 2010.
- Boć J., *Rola zwyczaju w prawie administracyjnym*, Acta Universitatis Wratislaviensis No. 857, „Prawo”, t. CXLIII, Wrocław 1985.

¹⁸ Co ważne, tego rodzaju zadania są wymieniane w pierwszej kolejności wśród podstawowych zadań uczelni (zob. art. 11 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2020 r., poz. 85, z późn. zm.).

¹⁹ *Prawo administracyjne polskie. Zeszyt 7-my. Postępowanie administracyjne. Policja państwowa wedle stenogramów wykładów uniwersyteckich Dra Tadeusza Bigi*, wydał adw. dr J. Rodkowski, Lwów 1928.

- Brzezicki T., Masternak M., *Stanowienie norm ogólnych przez zakłady publiczne*, [w:] *Podmioty administracji publicznej i prawne formy ich działania. Studia i materiały z konferencji jubileuszowej Profesora Eugeniusza Ochendowskiego*, Toruń 2005.
- Chróścielewski W., *Akt administracyjny generalny*, Łódź 1994.
- Dąbek D., *Prawo miejscowe*, Warszawa 2015.
- Dąbek D., *Prawo sędziowskie w polskim prawie administracyjnym*, Warszawa 2010.
- Dąbek D., Zimmermann J. (red.), *Problemy legislacji administracyjnej* (w przygotowaniu).
- Dolnicki B., *Indywidualny akt normatywny*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2017, nr 6.
- Dolnicki B. (red. nauk.), *Źródła prawa w samorządzie terytorialnym*, Warszawa 2018.
- Izdebski H., Mreńca E., Zientarski P.B., (red. nauk.), *Akty prawa miejscowego stanowione przez organy jednostek samorządu terytorialnego*, Warszawa 2018.
- Jagielski J., *Prawo miejscowe*, „Organizacja – Metody – Technika” 1986, z. 4.
- Janowicz Z., *Zagadnienia legislacji administracyjnej*, Poznań 1974.
- Jeżewski J., *Nauka administracji w pracach Tadeusza Bigo i Franciszka Longchamps de Bérrier*, [w:] J. Boć (red.), *35-lecie Instytutu Nauk Administracyjnych Uniwersytetu Wrocławskiego*, Wrocław 2007.
- Korczak J., *Statuty jednostek samorządu terytorialnego i jednostek pomocniczych gminy*, [w:] Ura E. (red.), *Granice samodzielności wspólnot samorządowych*, Rzeszów 2005.
- Kusiak-Winter R., *Odpowiedzialność administracji publicznej: struktura odpowiedzialności z perspektywy determinantów prawnych*, Wrocław 2019.
- Kulesza M., „Źródła prawa” i przepisy administracyjne w świetle nowej Konstytucji, „Państwo i Prawo” 1998, z. 2.
- Kuta T., *Funkcje współczesnej administracji i sposoby ich realizacji*, Wrocław 1992.
- Lisowski P., *Jednostki podziału terytorialnego w regulacjach ustawy o samorządzie powiatowym*, [w:] J. Korczak (red.) *Samorząd terytorialny III Rzeczypospolitej. Materiały z konferencji z okazji 15-lecia samorządu terytorialnego w III Rzeczypospolitej Polskiej – Wrocław, 7–8 marca 2005 r.*, Wrocław 2005.
- Lisowski P., *Prawo zakładowe – in rebus angustis? (wybrane problemy administracyjnoprawne)*, „Przegląd Prawa i Administracji”, t. C, cz. 1, M. Jabłoński (red.), *Księga Jubileuszowa na siedemdziesięciolecie Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego*, Wrocław 2015.
- Lisowski P., Ostapski A., *Akty prawa miejscowego stanowione przez terenowe organy administracji rządowej*, Wrocław 2008.
- Longchamps F., *O źródłach prawa administracyjnego (problemy poznawcze)*, [w:] *Studia z zakresu prawa administracyjnego ku czci Prof. dr. Mariana Zimmermanna*, Warszawa–Poznań 1973.

- Łętowski J., *Prawodawstwo w czasach konfliktów*, „Państwo i Prawo” 1990, z. 1.
- Mielczarek J., *Akty prawa wewnętrznego organów administracji publicznej*, Wrocław 2016.
- Miemiec M., *Pojęcie statutu w nauce prawa*, Acta Universitatis Wratislaviensis No. 318, „Prawo”, t. LIV, Wrocław 1975.
- Ochendowski E., *Prawo administracyjne, Część ogólna*, Toruń 2013.
- Ochendowski E., *Rozporządzenie jako źródło prawa, problemy prawa publicznego*, [w:] *Księga pamiątkowa ku czci Emanuela Iserzona*, „Annales Universitatis Marie Curie-Skłodowska” 1993.
- Prawo administracyjne polskie. Zeszyt 7-my. Postępowanie administracyjne. Policja państwowa wedle stenogramów wykładów uniwersyteckich Dra Tadeusza Bigi*, wydał adw. dr J. Rodkowski, Lwów 1928.
- Raszewska-Skałicka R., *Statut i regulamin zakładu administracyjnego jako źródło prawa*, Wrocław 2007.
- Raszewska-Skałicka R., *Szkoła publiczna jako zdecentralizowany podmiot administracji publicznej: studium administracyjnoprawne*, Wrocław 2019.
- Ruczkowski P., *Koncepcja aktów (źródeł) prawa wewnętrznego w polskim prawie administracyjnym*, Kraków 2013.
- Stahl M. (red. nauk.), *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2016.
- Stahl M., *Zaniechania prawodawcze jednostek samorządu terytorialnego. Zagadnienia wybrane*, „Administracja. Teoria – Dydaktyka – Praktyka” 2006, z. 1.
- Stahl M., Duniewska Z. (red. nauk.), *Legislacja administracyjna. Teoria, orzecznictwo, praktyka*, Warszawa 2012.
- Supernat J., *Odesłania do zasad prakseologicznych w prawie administracyjnym*, Acta Universitatis Wratislaviensis No. 763, „Prawo”, t. CXXVII, Wrocław 1984.
- Szewc T., *Nazewnictwo form aktów prawa miejscowego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2007, z. 2.
- Szewczyk M., *Stanowienie przepisów gminnych*, Warszawa 1991.
- Święcki M., *Pojęcie terenowego aktu normatywnego (Uwagi de lege ferenda)*, „Problemy Rad Narodowych” 1978, nr 42.
- Wierczyński G., *Urzędowe ogłoszenie aktu normatywnego*, Warszawa 2008.
- Zimmermann J. (red.), *Aksjologia prawa administracyjnego*, T. I, Warszawa 2017.
- Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2018.
- Zimmermann J., Dobosz P. (red.), *Źródła prawa administracyjnego. Konferencja z okazji 100. rocznicy urodzin Profesora Jerzego Stefana Langroda*, Kraków 2005.
- Zimmermann M., *Terenowe przepisy prawne na ziemiach polskich*, Poznań 1963.

* * *

Streszczenie: Problematyka źródeł prawa administracyjnego należy do niepomijalnej sfery rozważań nauki prawa administracyjnego, istotnie determinując sytuacje prawne administrowanych oraz organizację i funkcjonowanie administracji publicznej. Nawiązanie do ustaleń czynionych w tej materii przez prof. dr. Tadeusza Bigę uzmysławia progres, jaki dokonał się w skali, zasięgu i szczegółowości normatywizacji tej problematyki, sprzyjając zarazem eksponowaniu stopnia skomplikowania uwarunkowań, konstrukcji i relacji towarzyszących konstruowaniu i funkcjonowaniu współczesnych źródeł prawa administracyjnego. Nie ulega też wątpliwości, że można mówić o predylekcjach wrocławskiej szkoły administratywistycznej do podejmowania badań i analiz dotyczących sfery źródeł prawa administracyjnego.

Słowa kluczowe: źródła prawa administracyjnego; specyfika źródeł prawa administracyjnego; problemy źródeł prawa administracyjnego; multicentryzm źródeł prawa; procesy europeizacyjne i globalizacyjne.